

Velibor BAJAČIĆ,
Uprava kriminalističke policije
MUP-a Republike Srpske

Osvrt
UDK: 343.985 ; 343.123.12 ; 351.746.2
Primljeno: 18. novembra 2011. god.

PRIKRIVENI ISTRAŽITELJ I NJEGOV DOPRINOS EFIKASNOSTI OTKRIVANJA I DOKAZIVANJA KRIVIČNOG DJELA I UČINIoca

U primjeni prikrivenog istražitelja postoje određene specifičnosti i objektivni problemi koji predstavljaju prepreku u njegovoj efikasnoj primjeni. U praksi su izraženi problemi organizacione i finansijske prirode, nedostatak tehničke opremljenosti, neobučenost kadrova i problem malih sredina u kojima bi bilo lako prepoznati prikrivenog istražitelja. Kada se govori o prikrivenom istražitelju potrebno je istaći da je upotreba ovog instituta opterećena složenošću i neizvesnošću, koja je determinisana njegovim specifičnostima i okolnostima u kojima se sprovodi. Ona predstavlja najsloženiju posebnu istražnu radnju, čija primjena iziskuje ispunjenje najviše uslova, neophodnih za ostvarenje svrhe njegovog određivanja (osiguranje dokaza, predmeta i tragova koji ukazuju na izvršenje krivičnog djela određenih lica, odnosno pripadnika kriminalne grupe i ispunjenje isto tako važnih uslova koji garantuju tajnost). Osim toga, primjena ove radnje traži zaštitu tjelesnog integriteta lica koje se pojavljuje u ulozi prikrivenog istražitelja. Specifičnosti i složenosti realizacije prikrivenog istražitelja, pored mnogobrojnih faza i aktivnosti i njihove povezanosti, posebno doprinosi i veliki broj tajnih djelatnosti, učesnika u realizaciji, i to kako neposrednih, tako i logističkih. Sve to jasno pokazuje koliko složenosti, neizvesnosti i problema donosi realizacija svakog kriminalističkog prikrivenog projekta, i zašto se on spontano i neorganizovano ne može odvijati na efikasan način. U radu ćemo se osvrnuti samo na neke specifičnosti i probleme koji se javljaju prilikom upotrebe posebne istražne mjere i radnje prikrivenog istražitelja.

Ključne riječi: posebne istražne radnje, prikriveni istražitelj, krivično djelo, svjedok, dokazi.

1. Uvodne napomene

Konkretan pristup u suprotstavljanju organizovanom, ali i drugim teškim oblicima kriminaliteta, je u implementaciji savremenih pravnih instituta (mjera prikrivenog istražitelja, posebnih istražnih radnji, specijalnih istražnih tehnika, prikrivene istrage) u sistem krivičnog i krivično procesnog zakonodavstva. U odnosu na tradicionalni pristup u istraživanja krivičnih djela, prikriveno istraživanje znatno odstupa od uobičajenih i tradicionalnih pravila, zbog čega se u pravnoj teoriji i praksi javljaju problemi u prihvatanju ovih instituta. Posljedica takvog stanja je da se od države do države drugačije pristupa njegovom uvođenju i pravnom regulisanju.

Kada govorimo o prikrivenom djelovanju, primarno mjesto pripada prikrivenom istražitelju, kriminalističkom službeniku koji pod legendom djeluje u kriminalnoj sredini na temelju uputstava suda, odnosno tužioca, i čija saznanja o relevantnim činjenicama iz te sredine kasnije u samom postupku dobijaju značajno mjesto u pronalaženju i lišenju slobode učinilaca krivičnih djela. Angažovanje prikrivenih istražitelja u borbi protiv organizovanog i svih oblika „teškog” kriminaliteta obilježje je operativno-kriminalističkog djelovanja velikog broja policijskih organizacija danas u svijetu.

U kriminalističkoj praksi postoji mnogo različitih mišljenja u pogledu pravnog regulisanja prikrivenog istražitelja ali i operativnog aspekata njenog provođenja u praksi. Na jednoj strani se insistira na što djelotvornijem suprotstavljanju najtežim oblicima kriminaliteta s obzirom na njegovu opasnost po savremeno društvo, a istovremeno se traži maksimalno poštovanje ljudskih prava i sloboda koje nužno primjenom ovih metoda bivaju narušene. Pored svega, značaj ovog metoda je i u činjenici da se svakim danom javljaju novi, sve sofisticiraniji oblici kriminalne aktivnosti.

U radu će se ukazati na specifičnosti i probleme, prikrivenog istražitelja kao učinioca krivičnog djela, vrijeme trajanja ove mjere, prikriveni istražitelj kao svjedok i specifičnosti dokaza pribavljenih od strane prikrivenog istražitelja. Pored navedenog postoje i druge specifičnosti i problemi koji zajedno zaslužuju pažnju iz više razloga. Jedan od razloga je i stanovište koja u svojim teorijskim razmatranjima zastupa profesor Bejatović navodeći da, posmatrano iz aspekta našeg procesnog zakonodavstva, nova operativno-kriminalistička mera za otkrivanje, dokazivanje i sprečavanje kriminaliteta, jeste i mera angažovanja prikrivenog istražitelja koju, posmatrano u odnosu na druge mere sa kojima je zajednički normirana, sadrže četiri specifičnosti: 1) *prva* specifičnost odnosi se na lice koje može biti angažovano u svojstvu prikrivenog islednika; 2) *druga* specifičnost ovog instituta ogleda se u procesnom karakteru radnji prikrivenog istražitelja; 3) *treća* se odnosi na maksimalan rok angažovanja, a 4) *četvrta* se odnosi na to, da li prikriveni istražitelj sme ili ne sme da vrši krivična dela uslovljena sredinom u koju je ugrađen (inicijacija, dokazi-

vanje lojalnosti).¹ U ovom radu pokušaću su ukazati i na specifičnosti i probleme koji prate primjenu prikrivenog istražitelja, kako u teoriji, tako i u praksi. Jedan od problema je i činjenica da se radi o posebnim istražnim radnjama koje same po sebi predstavljaju novinu, i samim tim prikriveni istražitelj kao novi istražni metod u okviru krivičnog postupka i novi vid operativnog rada na terenu. Gledajući uopšteno, u literaturi postoji vrlo malo konkretnih zaključaka i iskustvenih saznanja koji mogu biti temelj usvajanja jedinstvenog stava o prikrivenom istražitelju.

2. Specifičnosti i problemi u primjeni prikrivenog istražitelja

U primjeni prikrivenog istražitelja postoje određene specifičnosti i objektivni problemi koji predstavljaju prepreku u njegovoj efikasnoj primjeni. U praksi su izraženi problemi organizacione i finansijske prirode, nedostatak tehničke opremljenosti, neobučenos kadrova i problem malih sredina u kojima bi bilio lako prepoznati prikrivenog istražitelja². Kada se govori o prikrivenom istražitelju potrebno je istaći da je upotreba ovog instituta opterećena složenošću i neizvesnošću, koja je determinisana njegovim specifičnostima i okolnostima u kojima se sprovodi. Ona predstavlja najsloženiju posebnu istražnu radnju, čija primjena iziskuje ispunjenje najviše uslova, neophodnih za ostvarenje svrhe njegovog određivanja (osiguranje dokaza, predmeta i tragova koji ukazuju na izvršenje krivičnog djela određenih lica, odnosno pripadnika kriminalne grupe i ispunjenje isto tako važnih uslova koji garantuju tajnost).³ Osim toga, primjena ove radnje traži zaštitu tjelesnog integriteta lica koje se pojavljuje u ulozi prikrivenog istražitelja.

Zbog toga su danas u okviru metodike kriminalističkog rada razvijene mnogobrojne metode i tehnike planiranja, organizovanja i vođenja, koje se koriste za upravljanje prikrivenim istražiteljom.⁴ Kao najbolja metoda (koncept) za efikasno upravljanje prikrivenim istražiteljem, danas se u svetu koristi koncept na više nivoa, kao što su: filozofski, legislativni, stratezijski, taktički, logistički i menadžerski. Ovaj koncept je razvijen u ne tako dalekoj prošlosti prilikom realizacije „krupnih” kriminalističkih poduhvata i operacija unutar poduhvata.⁵

- 1 Bejatović, S., Krivičnoprocesna pitanja novih metoda otkrivanja i istrage krivičnih dela organizovanog kriminaliteta, Zbornik „Organizovani kriminalitet - stanje i mere zaštite“, Beograd, 27-28. oktobar 2005, str. 65-93.
- 2 Pena, U., Šikman, M., Saradnja policije i tužilaštva u suzbijanju kriminaliteta, Zbornik radova „Sprečavanje i suzbijanje svermenih oblika kriminaliteta – III”, Beograd, 2008.
- 3 Sačić, Željko, Suzbijanje organizovanog kriminaliteta u Republici Hrvatskoj - kriminalistička stanovišta, str. 861.
- 4 Davies, P.: “A Critical Look at Britain’s Spy Machinery”, Published in: Studies in Intelligence, Brunel University, UK, 2006. p. 143.
- 5 Champion, B., „Subreptitious aircraft in transnational covert operations”, International Journal of Intelligence and Counterintelligence, Volume 11, Issue 4, Winter 1998, p. 69.

Filozofsko, legislativni, strategijski, taktički i menadžerski pristup upravljanja prikrivenim istražiteljem predstavlja naučno zasnovan i u praksi provjeren koncept kojim se, uz pomoć odgovarajućih metoda organizacije, planiranja, vođenja i kontrole racionalno usklađuju svi potrebni resursi i koordiniraju potrebne aktivnosti, da bi se određena kriminalistička operacija unutar poduhvata ili sam poduhvat realizovao na zakonit i efikasan način. Osnovni cilj upravljanja realizacijom primjene prikrivenog istražitelja, jeste da se obezbjeđe zahtjevani procesni, kriminalistički, tehnički i tehnološki propisi, i performanse, i kvalitet u kratkom vremenskom roku i sa što manje opasnosti – rizika realizacije. Ovakav pristup predstavlja univerzalno sredstvo, neophodno oruđe metodike savremene kriminalističke operacije ugradnje prikrivenog istražitelja u kriminalni milje ili kriminalnu organizaciju ili problemski projekat, za preventivno presjecanje kriminalne delatnosti.⁶

Metodika, na čijim osnovama se sprovodi kriminalistički rad, postaje sve značajnija kako za rad prikrivenih istražitelja koji je sve specijalizovaniji i složeniji, tako i za prikrivene kriminalističke operacije u cjelini. Brz tehnološki razvoj potencira potrebu korišćenja metodičkih tehnika i pristupa, odnosno upotrebu kriminalističke metodike kao naučne i praktične discipline koja se bavi izgradnjom tehnika i metoda upravljanja kriminalističkim policijskim operacijama i procesima kao i svim kriminalističkim podsistemima u policijskoj delatnosti, radi poboljšanja njihove efikasnosti. Ova najpre veština, a danas posebna naučna disciplina, usmerena je ka iznalaženju takvih mera i akcija kojima se poboljšava realizacija različitih prikrivenih kriminalističkih aktivnosti – ugradnja prikrivenog istražitelja regrutovanje izvora informacija, što u cjelini čini efikasnijim funkcionisanje i razvoj policijskog sistema.⁷

Specifičnosti i složenosti realizacije prikrivenog istražitelja, pored mnogobrojnih faza i aktivnosti i njihove povezanosti, posebno doprinosi i veliki broj tajnih djelatnosti, učesnika u realizaciji, i to kako neposrednih, tako i logističkih.⁸ Sve to jasno pokazuje koliko složenosti, neizvesnosti i problema donosi realizacija svakog kriminalističkog prikrivenog projekta, i zašto se on spontano i neorganizovano ne može odvijati na efikasan način.⁹ U radu ćemo se osvrnuti samo na neke specifičnosti i probleme koji se javljaju prilikom upotrebe posebne istražne mjere i radnje prikrivenog istražitelja.

---

6 Anderson, E. E., „The security dilemma and covert action: The Truman years“, Published in: „International Journal of Intelligence and Counterintelligence“, Vol. 11, Issue 4, Winter 1988, p. 142.

7 Jacques, Shore, „Intelligence Oversight and Review in Canada“, Published in: 'International Journal of Intelligence and Counterintelligence, Vol. 19., No. 3, Fall, 2006, p. 82.

8 Rudner, M., „Using Financial Intelligence Against the Funding of Terrorisam“, Published in: 'International Journal of Intelligence and Counterintelligence, Vol. 19, No. 1, Spring, 2006.

9 Moore, D., Kriyan, L., & Moore, E., „Evaluating Intelligence:A Competency Model“, Published in: 'International Journal of Intelligence and Counterintelligence, Vol. 18, No. 2, Summer, 2005, p. 91.

3. Prikriveni istražitelj kao učinila krivičnog djela

Po prirodi svoje djelatnosti prikriveni istražitelj kao član kriminalne grupe, ulaskom u kriminalnu organizaciju, izlaže se opasnosti da neposredno izvrši krivično djelo, ili da u svojstvu saučesnika učestvuje u izvršenju krivičnog djela. Ova oblast djelovanja prikrivenog istražitelja nije zakonski regulisana, ne propisuje se oblast, kada prikriveni istražitelj pod određenim okolnostima, izvrši krivično djelo ili učestvuje u izvršenju krivičnog djela.¹⁰ Postoje različita tumačenja u vezi sa stepenom odgovornosti prikrivenog istražitelja u ovim slučajevima, koja se mogu svrstati u tri grupe: 1) s obzirom na to da odgovornost prikrivenog istražitelja za izvršeno krivično djelo nije propisana zakonikom prvo tumačenje zastupa tezu da prikriveni istražitelj *nije odgovoran* za krivično djelo koje izvrši u okviru kriminalne grupe. Njegovo angažovanje i infiltriranje u kriminalnu grupu podrazumeva vršenje krivičnih djela, jer na taj način verifikuje odanost vođi i članovima kriminalne grupe, ili će u protivnom biti otkriven i dovedena u opasnost njegova bezbjednost i sam ishod operacije. Logičkim tumačenjem izvodi se zaključak da ono što nije propisano nije ni kažnjivo, međutim ako zakonodavac izričito zabranjuje i kažnjava podstrekavanje, tim prije zabranjuje izvršenje krivičnog djela ili saizvršilaštvo, jer se odgovornost podstrekača ne zasniva samo na radnji podstrekanja već, pre svega, u učestvovanju u izvršenju krivičnog djela što znači da je odluka koju je stvorio podstrekač na neki način i realizovana. Ovdje je riječ samo o tumačenju jednog spornog pitanja koje zakonikom nije propisano, a tumačenjem se, po pravilu, ne mogu uvoditi osnovi za isključenje krivične odgovornosti.¹¹ Ovo takozvano ekstremno tumačenje, suprotstavljeno je nastojanju države da se bori protiv kriminaliteta, jer se u suštini odnosi na suzbijanje krivičnih djela njihovim istovremenim vršenjem. S druge strane, najgrublje se ugrožavaju ljudska prava, jer prikriveni istražitelj ne može da izvrši krivično djelo a da za to ne snosi krivičnu odgovornost; 2) prema drugom tumačenju krivična odgovornost prikrivenog istražitelja postoji ali se isključuje primenom instituta krajnje nužde, odnosno ovdje se zastupa stanovište djelimične odgovornosti. Prema mišljenju prof. Škulića, ukoliko prikriveni istražitelj izvrši krivično djelo koje nije u vezi sa njegovom djelat-

---

10 Ova veoma značajna oblast za djelatnost prikrivenog istražitelja, nije zakonikom propisana, jer se zakonodavac najverovatnije rukovodio činjenicom da je u takvim slučajevima krivična odgovornost prikrivenog istražitelja očigledna, mada je u Zakoniku o krivičnom postupku čija je primjena odložena do 31. decembra 2008, u članu 153. stavu 2. propisano: „Ako prikriveni istražitelj u toku izvršenja naredbe ili u neposrednoj vezi sa sadržajem te naredbe, učini krivično djelo prema članu kriminalne grupe ili u okviru kriminalne grupe, odnosno u vezi sa djelatnošću kriminalne grupe, primjenije se odredbe Krivičnog zakonika o nužnoj odbrani ili krajnjoj nuždi, kada su ispunjeni zakonski uslovi za primjenu tih „odredaba” (Škulić, M., Komentar Zakonika o krivičnom postupku, Službeni glasnik, Beograd, 2007, str. 507).

11 Lazin, Đ., Prikriveni islednik u krivičnom postupku, Pravni život, broj 9/2004, str. 498.

nošću, onda je njegova odgovornost određuje u skladu sa opštim pravilima o krivičnoj odgovornosti. Međutim, ukoliko krivično djelo izvrši u okviru djelatnosti koja je sadržana u naredbi suda, radnjom koja prouzrokuje krivičnopravno relevantnu posljedicu, u namjeri da od sebe ili drugog otkloni istovremenu neskrivljenu opasnost koja se na drugi način nije mogla otkloniti, a da pri tom zlo koje je nanjeto nije veće od zla koje je prijetilo, ne čini krivično djelo, odnosno nije krivično odgovoran.¹²

Ako prikriveni istražitelj izazove opasnost iz nehata ili prekorači granice krajnje nužde, onda se smatra krivično odgovornim ali se može blaže kazniti, odnosno osloboditi od kazne ako je do prekoračenja došlo pod osobito olakšavajućim okolnostima, osim u slučajevima kada se osnovano postavlja pitanje dužnosti izlaganja opasnosti prikrivenog istražitelja, što se, po pravilu, smatra nespornim kada je u ulozi prikrivenog istražitelja, policijski službenik, mada po prirodi njegove djelatnosti i to pitanje može biti dovedeno u sumnju. Naime, prikriveni istražitelj svoju dužnost izlaganja opasnosti primarno ispoljava činjenicom što djeluje prikriveno u okviru kriminalne grupe, bez dodatne dužnosti mimo onoga što je njegov primarni zadatak, ukoliko bi ispunjenjem takve dužnosti proizveo teške posljedice koje bi za ishod imale ne samo otkrivanje njegove prave uloge i identiteta, već bi doveo u opasnost i svoj život. Ova dodatna opasnost koja proizlazi iz same prirode angažmana prikrivenog istražitelja, na neki način izlazi iz okvira njegove profesionalne dužnosti kao policijskog službenika. Tumačenje autora da se u spornim slučajevima primeni institut „krajnje nužde” smatramo alternativnim, ali generalno smatramo da je krivična odgovornost prikrivenog istražitelja za izvršeno krivično djelo nesporna, i da institut krajnje nužde nije primjenljiv usled nepostojanja istovremene neskrivljene opasnosti koju treba otkloniti koja, po pravilu, može biti apstraktna. Bez obzira na to što je po prirodi same djelatnosti prikrivenog istražitelja teško predvideti sve okolnosti koje mogu da nastanu u njegovoj realizaciji, generalno njegova aktivnost se detaljno planira, a o svakoj spornoj stvari prikriveni istražitelj je dužan da obavještava svog rukovodioca koji mu daje instrukcije, tako da se eventualne okolnosti kada on sam odlučuje svode na minimum, što praktično znači da je potpuno sporna *istovremena neskrivljena opasnost* na koju bi se prikriveni istražitelj eventualno u svojoj odbrani pozivao, u slučaju da izvrši krivično djelo; 3) treće tumačenje odgovornosti prikrivenog istražitelja polazi od stanovišta da ako je prikrivenom istražitelju eksplicitno zakonom zabranjeno i kažnjivo podstrekavanje na izvršenje krivičnog djela, onda je zabranjeno i kažnjivo izvršenje krivičnog djela i smatra ga odgovornim za izvršeno krivično djelo.

4. Vrijeme trajanja primjene prikrivenog istražitelja

Posebne istražne radnje imaju ograničeno trajanje, osim prikrivenog istražitelja za koju nije predviđen vremenski rok trajanja, odnosno upotreba

---

12 Škulić, M., Komentar zakonika o krivičnom postupku, Službeni glasnik, Beograd, 2007, str. 510.

prikrivenog istražitelja u Zakonu o krivičnom postupku Republike Srpske¹³ nije vremenski ograničena, dok su ostale posebne mjere i radnje ograničene na vremenski rok od najduže šest mjeseci. Ovo je s jedne strane i razumnjivo jer bi vremensko ograničenje bilo prepreka njenoj uspješnoj primjeni, odnosno prikriveni istražitelj kao jedna od najsloženijih posebnih istražnih radnji zahtijeva u nekim slučajevima i dugoročno angažovanje. S druge strane postavlja se opravdano pitanje efikasnosti primjene prikrivenog istražitelja samostalno bez primjene ostalih posebnih mjera i radnji, odnosno kolika je vrijednost primjene prikrivenog istražitelja koliko ga u njegovom radu ne prate ostale posebne istražne mjere i radnje? Odgovor na ovo pitanje treba tražiti u izmjenama i dopunama zakona koje bi se odnosile na to da u predmetima u kojima je došlo do angažovanja prikrivenog istražitelja ostale mjere i radnje traju dok traje primjena prikrivenog istražitelja. Na ovaj način obezbjedila bi se ne samo efikasnost u radu i prikupljanju dokaza od strane prikrivenog istražitelja, već bi se i obezbjedila i njegova zaštita. Naime, obaveza Sudije za prethodni postupak je da bez odlaganja, a nakon preduzimanja radnji iz čl. 226, obavjesti osobu protiv koje je radnja bila preduzeta, a ta osoba može od suda zatražiti ispitivanje zakonitosti naredbe i način na koji je provedena mjera (čl. 228. st. 3) i pored činjenice da se prikriveni istražitelj i dalje primjenjuje, što može dovesti do ugrožavanja bezbjednosti istoga. Odmah po okončanju posebne istražne radnje, bez obzira na njen ishod, mora se obavjestiti lice protiv koga je radnja preduzeta.

O samom vremenskom trajanju angažovanja prikrivenog istražitelja postoje različita mišljenja od toga da je sasvim dovoljno da ona traje 12 mjeseci do mišljenja da je za ovu posebnu istražnu radnju potreban vremenski prostor u trajanju od 3 godine. U engleskom pravnom sistemu, ova specijalna mjera može trajati najduže šest mjeseci, dok italijansko zakonodavstvo uopšte ne ograničava trajanje djelatnosti prikrivenog istražitelja (državnom tužiocu je prepušteno da odredi trajanje mjere). Njemačko pravo predviđa trajanje ove mjere do tri mjeseca, uz mogućnost produženja trajanja, ali bez vremenskog ograničenja.¹⁴

Međutim, na osnovu navedenoga smatramo da bi vremensko ograničenje ove radnje još više otežalo njeno provođenje koja je ionako samo po sebi složeno. U prilog ovakvom mišljenju kao i činjenici da vremenska neodređenost u praksi dovodi do problema, ide i drugostepena presuda Suda BiH¹⁵ u slučaju Siniše Ramića i dr. (studija slučaja) gdje se u žalbi optuženog Dž. S. ističe i da je vremensko trajanje posebnih istražnih radnji u suprotnosti sa odredbama člana 118. ZKP

---

13 Vidjeti o tome u Zakonu o krivičnom postupku Republike Srpske-Prečišćeni tekst („Službeni glasnik Rpublike Srpske“, broj 100/09), čl. 236. st. 3, str. 30-31.

14 Tatjana, L., *Posebnosti krivičnog postupka za organizovani kriminal, terorizam i korupciju*, Novi Sad, 2008, str. 189.

15 Vidjeti detaljnije u drugostepenoj presudi suda BiH u slučaju Ramić Siniša i drugi broj: X-KŽ-07/329 od 10.07.2008.

BiH, po kojoj iste ne mogu trajati duže od šest mjeseci, potom da član 119. decidno propisuje da je sudija za prethodni postupak dužan da provjerava da li se postupilo po njegovim uputama, kao i da se, bez odlaganja, a nakon poduzimanja radnji iz člana 116, obavještava osoba protiv koje je radnja bila poduzeta, kako bi ista mogla zatražiti od suda ispitivanje zakonitosti provedenih radnji. Po navodima žalitelja, nije postupljeno po izričitim normama ZKP i tako je žalitelju uskraćeno zakonsko pravo poduzimanja radnji koje zakon propisuje. U odgovoru na žalbu Apelaciono vijeće navodi¹⁶ „Obzirom da zakonodavac nije decidno propisao i vremenski ograničio trajanje posebne istražne radnje-prikriveni istražitelj, proizvoljni zaključak odbrane optuženog Džakulića je da ista ne može trajati duže od šest mjeseci. Apelaciono vijeće smatra da postoji objektivni razlog zbog čega je zakonodavac izostavio precizirati vremenski okvir u kome se treba realizirati konkretna posebna istražna radnja. Naime, prikriveni istražitelj je aktivnost koja se koristi po pravilu u složenim predmetima i predmetima u kojima se očekuje primjena ove mjere za duži vremenski period. Stoga je i logično da zakon ne određuje vremenski okvir u kome se treba realizirati ova prikrivena mjera, budući da bi vremensko ograničenje trajanja ove mjere moglo biti ozbiljna prepreka u njenoj uspješnoj primjeni, a prekratak rok za preduzimanje ove istražne radnje svakako ne bi uticao na ostvarenje njene svrhe, posebno kada se ima u vidu da i sama infiltracija u organizirane kriminalne grupe nekada može trajati godinama. U tom smislu, proizvoljni zaključak odbrane optuženog Džakulića, da konkretna istražna radnja može trajati maksimalno šest mjeseci, je neargumentovan i nelogičan zaključak, te se žalbeni prigovor u tom pravcu, odbija u cijelosti kao neosnovan”.

Neophodno je takođe, da bi se onemogućila eventualna zloupotreba od samih „čuvara zakona”, da zakonodavac jasno propiše obavezu, ako već nije vremenski ograničena posebna istražna radnja prikrivenog istražitelja, da se u određenim vremenskim intervalima, obavještava Sudija za prethodni postupak o preduzetim radnjama i aktivnostima prikrivenog istražitelja kao bi se mogla cjeniti opravdanost i zakonitost njegove upotrebe. Sada je u zakonu propisano da „po prestanku radnji iz člana 226. ovoga zakona policijski organi moraju sve informacije i predmete prikupljene preduzetim radnjama, kao i izvještaj o tome predati tužiocu. Tužilac je dužan dostaviti sudiji za prethodni postupak pismeni izvještaj o preduzetim radnjama. Na osnovu podnesenog izvještaja sudija za prethodni postupak provjerava da li je postupljeno po njegovoj naredbi”.

5. Prikriveni istražitelj kao svedok

Smatra se da je djelatnost prikrivenog istražitelja najefikasnija kada se tokom njegovog angažovanja obezbede posredni – materijalni dokazi. Delatnost

---

16 Vidjeti detaljnije u drugostepenoj presudi suda BiH u slučaju Ramić Siniša i drugi broj: X-KŽ-07/329 od 10.07.2008, str. 10.

prikrivenog istražitelja usmjerena je na otkrivanje dokaza o kriminalnoj djelatnosti članova organizovanih grupa. U pokrenutom krivičnom postupku, mogu se koristiti podaci, koji, sami po sebi, predstavljaju dokaz, ali i saznanja prikrivenog istražitelja, koja, kao svjedok, prezentuje sudu. U prvom slučaju, reč je o: pismenim ispravama prikupljenim djelatnošću prikrivenog istražitelja, sredstvima za izvršenje krivičnih djela, predmetima pribavljenim izvršenjem krivičnih djela pripadnika grupe, snimcima komunikacija pripadnika grupe, i slično. S druge strane, sve informacije, koje je prikriveni istražitelj pribavio, a koje se nisu materijalizovale kroz konkretne materijalne dokaze, mogu dobiti dokazni kredibilitet njegovim saslušanjem kao svjedoka.

U slučajevima kada iz opravdanih – objektivnih razloga, prikriveni istražitelj ne može da obezbedi materijalne dokaze sud će, po pravilu, odlučiti da ga sasluša u svojstvu svjedoka, na okolnosti saznanja koja je prikupio tokom angažovanja. Iako pravila kriminalistike nalažu da prikrivenog istražitelja ne bi trebalo izlagati davanju javnog iskaza u ulozi svjedoka, već bi on trebao da ostane anonimn (osim za uzak krug ljudi u policiji i sudu), kako tokom trajanja angažovanja, tako i nakon njenog završetka u praksi često dolazi do situacije da se prikriveni istražitelj pojavljuje kao svjedok pred sudom¹⁷. Saslušanje prikrivenog istražitelja kao svjedoka je fakultativnog karaktera, odnosno ono predstavlja samo određenu procesnu mogućnost. Svjedočenje prikrivenog istražitelja se odnosi na podatke koje je prikupio tokom svog tajnog angažovanja, tako da se tehničke snimke, isprave i predmeti koji su pribavljeni mogu koristiti kao dokazi u krivičnom postupku. U većini svjedočenja prikrivenog istražitelja, veliki dio čine informacije do kojih je isti došao indirektnim putem, odnosno putem tzv. svjedoka po čuvenju. Kada se govori o dokaznom kredibilitetu ovih iskaza prikrivenog istražitelja, oni se ocjenjuju prema slobodnom sudijskom uvjerenju i u praksi imaju daleko manji značaj od dokaza pribavljenih na neposredan način.

Dio iskaza prikrivenog istražitelja u svojstvu svjedoka u krivičnom postupku, se može odnositi na objašnjavanje načina na koji je došao do određenih dokaza, prije svega materijalnih (npr. predmeta – sredstava izvršenja krivičnog djela, originalnih dokumenata ili njihovih fotokopija i sl.), odnosno kojim metodama i na koji način obavljao tajno snimanje telefonskih i drugih razgovora, te kako je ušao u tuđi stan i druge prostorije, što je procesno moguće u smislu čl. 504. st. 5. ZKP.¹⁸ Dijelovi iskaza prikrivenog istražitelja koji se odnosi na objašnjavanje nekih

---

17 U optužnici Tužilaštva BiH broj KT-346/06 od 20.07.2006. protiv Ramić Siniše i dr. Tužilaštvo u prijedlogu dokaza koje treba izvesti traži da se kao svjedoci saslušaju prikriveni istražitelji br. 1. i br. 2. na okolnosti provođena posebnih istražnih radnji simuliranog otkupa na području republike Hrvatske čije će prisustvo na glavnoj raspravi osigurati Tužilaštvo BiH.

18 Škulić, M., Zakonsko rešenje i neka sporna pitanja, *Bezbednost*, časopis Ministarstva unutrašnjih poslova Republike Srbije, Beograd, 3/2005, str. 387.

„tehničkih” načina dolaska do informacija i dokaza se ne otkrivaju prilikom svjedočenja jer vrlo često nose epitet službene tajne. Otkrivanje ovih elemenata djelovanja prikrivenog istražitelja radi se samo u onim slučajevima ukoliko se sumnja u vjerodostojnost i istinitost iskaza i samog prikrivenog istražitelja.

Kada se radi o načinu saslušanja, prikriveni istražitelj se sasluša prema opštim pravilima saslušanja svjedoka. Međutim, veliki izuzetak samih pravila tiče se identiteta samog prikrivenog istražitelja. Saslušanje prikrivenog istražitelja se obavlja tako da se ne otkrije njegov identitet. Podaci o identitetu prikrivenog istražitelja predstavljaju službenu tajnu.

Prilikom saslušanja prikrivenog istražitelja mora se voditi računa o zaštiti njegovog identiteta, odnosno ovom svjedoku se mora osigurati zaštita u odnosu na druge svjedoke zbog specifičnosti njegovog položaja uslovljenog činjenicom da je on, a dijelom i njegovi srodnici izložen povećanom stepenu ugrožavanja. Takođe, ugrožavanjem identiteta prikrivenog istražitelja koji se sasluša u svojstvu svjedoka stvara se nemogućnost njegovog budućeg angažovanja.

6. Specifičnost dokaza pribavljenim od strane prikrivenog istražitelja

Specifičnost dokaza koje pribavlja prikriveni istražitelj je u tome što su u svom procesnom karakteru radnje koje on preuzima neformalne. Izuzetak postoji samo u slučaju kada se prikriveni istražitelj sasluša u svojstvu svjedoka, što bi trebalo da bude izuzetak, a ne pravilo. U takvoj situaciji saslušanje prikrivenog istražitelja obaviće se tako da se ne otkrije njegov identitet, odnosno da podaci o njegovom identitetu predstavljaju službenu tajnu.¹⁹

Neformalni karakter rezultata rada prikrivenog istražitelja sve dok on eventualno ne bude saslušan kao svjedok protivi se samoj ideji i ciljevima noveliranja krivičnog postupka kriminalističkim institutima kojima se obezbjeđuju čvrsti dokazi u krivičnom postupku. Problem dokazivanja, upravo jeste najveći problem tog postupka. Zapažanja prikrivenog istražitelja su dragocjena zbog njihove neposrednosti. Tehnička registracija činjenica je izuzetak zbog povećane opasnosti da mjera bude razotkrivena i život prikrivenog istražitelja ugrožen. Zato je definisanje načina dokazivanja u ZKP neophodno, i to uz uvažavanje položaja prikrivenog istražitelja.²⁰ Međutim, procesualisti se ne slažu sa takvim mišljenjem koje ide ka prijedlogu da

---

19 Bejatović, S., *Krivičnoprocesna pitanja novih metoda otkrivanja i istraga krivičnih djela organizovanog kriminaliteta, Organizovani kriminalitet, Zbornik, Policijska akademija, Beograd, 2005, str. 85.*

20 Miletić, C., *Prikriveni islednik kao sredstvo normativnog reagovanja protiv organizovanog kriminala, Organizovani kriminalitet, Zbornik, Policijska akademija, Beograd, 2005, str. 270-271.*

davanje procesne vrijednosti prikrivenom istražitelju postane pravilo, već smatraju da je postojeći procesni karakter njegovih radnji sasvim opravdan.²¹

Prikriveni istražitelj svojom djelatnošću može obezbijediti neposredne dokaze, kao npr. razne predmete, dokumentaciju i dr. U vezi sa krivičnim djelom, a može da zapazi i uoči razne činjenice, odnosno do saznanja koja su relevantna za dokazivanje određenog krivičnog djela, ali ta njegova saznanja mogu da budu dokaz jedino ako se prikriveni istražitelj sasluša kao svjedok, ukoliko dođe do pokretanja krivičnog postupka. Zbog toga je bitno da se prikriveni istražitelj dobro pripremi, pravilno usmjeri tako da ne smije ni u jednom momentu da nijednom radnjom ne dovede u sumnju i ugrozi svoj položaj, čak i kada bi se radilo o radnji kojom bi se obezbijedio materijalni dokaz.

Dokazni značaj podataka koje prikuplja prikriveni istražitelj može se svrstati u dvije vrste podataka:

- Podaci koji sami po sebi mogu da predstavljaju dokaz u krivičnom postupku i

- Podaci koji sami po sebi ne predstavljaju dokaz u krivičnom postupku, već su dio saznanja do kojih je došao prikriveni istražitelj, i moći će da dobiju dokazni značaj ukoliko ih u toku svog iskaza u svojstvu svjedoka sudu prezentira sam prikriveni istražitelj.

U prvu grupu podataka u koji ulaze npr. pismene isprave koje je prikriveni istražitelj prikupio ili fotokopirao, sredstva izvršenja krivičnog djela, predmeti pribavljeni krivičnim djelom do kojih je došao prikriveni istražitelj i sl.

Drugu vrstu podataka predstavljaju informacije do kojih je prikriveni istražitelj došao tokom svog angažovanja u kriminalnoj organizaciji, koje nisu materijalnog karaktera već jednostavno predstavljaju lična iskustva i doživljaj prikrivenog istražitelja, odnosno koje je on lično zapazio ili čuo i koje mogu dobiti dokazni značaj jedino u slučaju ako ih prikriveni istražitelj iznese u formi iskaza na sudu.

Pored navedenog, postavlja se pitanje da li prikriveni istražitelj prilikom preduzimanja ostalih posebnih mjera i radnji treba da ima posebnu naredbu ili tu mogućnost ima u okviru naredbe za angažovanje prikrivenog istražitelja? Prikriveni istražitelj, ovlašćen je da, na osnovu naredbe istražnog sudije, upotrebi tehnička sredstva za snimanje razgovora, odnosno sredstva za fotografisanje ili zvučno i video snimanje. Prilikom tajne opservacije aktivnosti i komunikacija pripadnika kriminalne grupe, prikriveni istražitelj bi morao da postupa u skladu sa normativnim okvirom za vršenje ove mjere. U tom bi slučaju, dodatna aktivnost prikrivenog istražitelja posjedovala legalitet i legitimitet. Međutim, prema mišljenju, izraženom

---

21 Bejatović, S., *Krivičnoprocesna pitanja novih metoda otkrivanja i istraga krivičnih djela organizovanog kriminaliteta, Organizovani kriminalitet, Zbornik, Policijska akademija, Beograd, 2005, str. 85.*

u pravnoj doktrini, za snimanje i fotografisanje, preduzeto u okviru osnovne djelatnosti, nije potrebno ispunjenje posebnih uslova. Dovoljno je da istražni sudija, po slobodnoj procjeni, odobri ovu dodatnu aktivnost državnog službenika, infiltriranog u redove kriminalne grupe.²² Na osnovu navedenog postavlja se pitanje zakonitosti dokaza, dobijenih iz tehničkih audio i video snimaka, sačinjenih od prikrivenog istražitelja, uz odsustvo naredbe istražnog sudije. Sudska praksa Hrvatske opredjelila se za stanovište, da je, u ovim situacijama, riječ o nezakonito pribavljenim dokazima.²³ Time je data prednost zaštiti prava na privatnost nad važnošću dobijenog dokaznog materijala. Osim toga, nezakonitim se smatraju i dokazi, dobijeni iz snimaka razgovora osumnjičenog sa prikrivenim istražiteljem.²⁴

Međutim, sporno pitanje je i, da li prikriveni istražitelj ima ovlaštenje da neovlašćeno uđe u tuđi stan ili druge prostorije, radi prikupljanja obavještenja o kriminalnoj aktivnosti držaoca stana. Zakon o krivičnom postupku R. Srpske ne sadrži izričitu odredbu o ovom ovlaštenju prikrivenog istražitelja. Stoga bi, u razjašnjenju legalnosti aktivnosti prikrivenog istražitelja, preduzetih prilikom neovlašćenog ulaska u stan pripadnika kriminalne grupe, trebalo koristiti analogiju sa ovlašćenjem policije za pretresanje stana, bez postojanja naredbe sudije za prethodni postupak. Legalitet bi mogao imati samo ulazak u tuđi stan, motivisan osnovama sumnje da se priprema izvršenje naročito teških krivičnih djela organizovanog kriminala. Prema praksi Vrhovnog suda SAD-a, ulazak prikrivenog istražitelja u stan pripadnika kriminalne grupe, korišćenjem prethodno učvršćenog povjerenja držaoca stana, uz zavaravanje osumnjičenog (držaoca stana) o pravom identitetu lica, kome dopušta boravak u stanu, ne predstavlja povredu četvrtog Amandmana. Međutim, otvaranje ladica, ili neovlašćeno čitanje dokumenata, koji se nalaze na stolu, podliježe zaštiti ovog Amandmana. Stoga je, za preduzimanje ovih radnji, potreban sudski nalog.²⁵ U njemačkom pravu, prikriveni istražitelj može ući u tuđi stan bez odobrenja suda ili državnog tužioca. Međutim, u roku od tri dana ulazak u stan mora biti naknadno odobren. U suprotnom, obustavlja se dalja primjena mere. Prikriveni istražitelj pritom, nema ovlaštenje za pretresanje stana. Isto tako, ulazak u stan pripadnika kriminalne grupe dopušten je na osnovu povjerenja, proisteklog iz smišljene legende prikrivenog istražitelja, s tim što ulazak u stan, na osnovu obmane o identitetu (predstavljanjem prikrivenog istražitelja kao majstora, poštara, i slično) nije dopušten.²⁶ Slična je situacija i u *mađarskom* pravu.

---

22 Lazin, Đ., Prikriveni islednik u krivičnom postupku, *Pravni život*, broj 9/2004, str. 497.

23 Odluka Vrhovnog suda Republike Hrvatske Kž- 172/2001.

24 Odluka Vrhovnog suda Rpublike Hrvatske Kž-222/01, od 11. 04. 2001.

25 Odluka Vrhovnog suda SAD Lewis v. Uited State, iz 1966. godine, navedeno prema: B. M. Zupapčić, *Ustavno kazneno procesno pravo*, Ljubljana, 1996., str. 195.

26 Tatjana, L., *Posebности krivičnog postupka za organizovani kriminal, terorizam i korupciju*, Novi Sad.

Prikriveni istražitelj nema pravo da prikuplja dokaze u privatnom stanu, kao ni da prikuplja fotografije ili snima razgovore lica u njemu. Za te aktivnosti potrebna mu je posebna dozvola suda.²⁷

7. Zaključna razmatranja i predlozi *de lege ferenda*

Na osnovu navedenog, a uvažavajući izuzetan značaj instituta prikrivenog istražitelja na otkrivanju krivičnih djela i njihovih učinilaca, u tekstu koji slijedi, navodimo preporuke ili predloge (*de lege ferenda*), koje smatramo važnim za efikasnu primenu ovog najznačajnijeg procesnog i kriminalističkog instituta i prevazilaženja problema koji su rezultat navedenih specifičnosti.

U rješavanju pitanja odgovornosti prikrivenog istražitelja za krivično djelo koje on počini tokom sprovođenja prikrivene djelatnosti, generalno posmatrano, ne postoje elementi na osnovu kojih bi se mogla isključiti odgovornost prikrivenog istražitelja ili drugih učesnika za izvršeno krivično djelo. Sam pokušaj da se odgovornost u ovim slučajevima eliminiše, upućivao bi na zaključak da se krivična djela otkrivaju vršenjem krivičnih djela. Uvažavajući sve okolnosti u kojima prikriveni istražitelj sprovodi djelatnosti, zastupamo stav da je njegova odgovornost za izvršeno krivično djelo nesporna, ali bi u sprovedenom krivičnom postupku, određene okolnosti koje su imale uticaja na izvršenje krivičnog djela, mogle da budu olakšavajuće, što bi uticalo na vrstu krivične sankcije, odnosno visinu izrečene kazne. U Zakonu o krivičnom postupku, neophodno je regulisati u slučaju da prikriveni istražitelj čini krivično djelo da se mogu primjeniti odredbe Krivičnog zakona o nužnoj odbrani i krajnjoj nuždi, regulisati postupak njegovog određivanja, njegova prava i dužnosti (npr. mogućnost sklapanja ugovora). Takođe, jedno od rešenja jeste da se zakonom jasno odredi koje radnje, koje predstavljaju biće krivičnog dela, prikriveni istražitelj može da preduzima tokom svoje djelatnosti, kao što je to propisano u pojedinim uporednim pravnim sistemima. Npr. u Francuskoj tokom sprovođenja mjere, prikriveni istražitelj nije krivično odgovoran kada zbog ostvarivanja cilja, uz odobrenje državnog tužioca ili istražnog sudije: kupuje, posjeduje, prenosi i isporučuje opojnu drogu ili druge proizvode-predmete krivičnog djela. U ovom kontekstu, pravno je nedozvoljeno izvršenje krivičnog djela od strane prikrivenog istražitelja s ciljem uspješne infiltracije u zločinačku organizaciju, međutim ukoliko je prikriveni istražitelj počinio krivično djelo tokom same operacije, s ciljem da ne bude otkriven od članova kriminalne organizacije, isključena je protivpravnost takvog krivičnog djela. U Sjedinjenim Američkim Državama Odbor za praćenje tajnih istraga, po pravilu, će odobriti prikrivenim istražiteljima da učestvuju u zločinu ili prekršaju ako je to neophodno u interesu:

---

27 Bence Meszaros, Infiltration to Criminal otganiyation, Novi Sad Faculty of Law, Collected Paters, 2005, p. 246.

1. pribavljanja informacija i saznanja ili dokaza kojima se ostvaruju ciljevi krivičnog gonjenja učinioca najtežih zločina u sklopu mafijaških udruženja, 2. očuvanja vjerodostojnosti prikrivenog istražitelja i 3. otklanjanja smrtne opasnosti ili opasnosti teške tjelesne povrede prikrivenog istražitelja. Kada se tokom započete operacije ukaže potreba za izvršenjem krivičnog djela, prikriveni istražitelj mora o tome da obavjesti i dobije odobrenje lokalnog, za tu oblast nadležnog službenika FBA, a ako iz objektivnih razloga nije u mogućnosti da obavjesti, može da učestvuje u izvršenju krivičnog djela, ali se mora u roku od četrdeset osam časova obavjestiti savezna uprava FBA. Po ovom pitanju sudska praksa se najčešće poziva na krivično pravni institut krajnje nužde i opštih normi kojima su propisani razlozi isključenja protivpravnosti krivičnog djela.

U Velikoj Britaniji prikrivenim istražitelju se može odobriti učestvovanje u izvršenju krivičnog djela samo uz pretpostavku da on sam: 1. ne učestvuje aktivno u planiranju i izvršenju krivičnog djela, 2. treba odigrati podređenu, i koliko je to moguće pasivnu ulogu i 3. treba učestvovati u pripremi krivičnog djela kako bi se prikupili potrebni dokazi i omogućilo hapšenje učinilaca prije nego krivično djelo bude izvršeno.

Na ovaj način bi se rješio problem prikrivenog istražitelja kao učinioca ili potencijalog učinioca krivičnog djela.

Efikasno rješenje problema vremenskog trajanja angažovanja prikrivenog istražitelja vidimo u izmjenama i dopunama Zakona o krivičnom postupku u kojem se propisala mogućnost da naredbu za primenu mere prikrivenog istražitelja, treba da prati i naredba za primenu mere nadzora i snimanja telefonskih i drugih razgovora ili komunikacija drugim tehničkim sredstvima i optička snimanja lica i da iste traju dok traje angažovanje prikrivenog istražitelja. Na ovaj način obezbjedila bi se ne samo efikasnost u radu i prikupljanju dokaza od strane prikrivenog istražitelja, već bi se i obezbjedila i njegova zaštita. U cilju sprečavanja moguće zloupotrebe potrebno je da zakonodavac jasno propiše obavezu, ako već nije vremenski ograničena posebna istražna radnja prikrivenog istražitelja, da se u određenim vremenskim intervalima, obavještava Sudija za prethodni postupak o preduzetim radnjama i aktivnostima prikrivenog istražitelja kao bi se mogla cjeniti opravdanost i zakonitost njegove upotrebe.

Saslušanje prikrivenog istražitelja u svojstvu svjedoka je izuzetak, a ne pravilo i treba ga koristiti samo ako je to neophodno za krivični postupak. Dokazna vrijednost prikrivenog istražitelja je u neposrednim dokazima koje je prikupio primjenom drugih posebnih istražnih mjera i radnji i radnji dokazivanja (tajno snimanje, simulovani otkup i dr.). Međutim, zbog ograničenog vremenskog trajanja ostalih posebnih mjera i radnji u odnosu na prikrivenog istražitelja u praksi često dolazi do situacije u kojoj istekne vremenski rok za primjenu ostalih posebnih mjera i radnji, a nastavi se sa primjenom prikrivenog istražitelja. U ovakvim slučajevima

neophodno je da se prikriveni istražitelj sasluša u svojstvu svjedoka, jer je to jedini način da se dođe do dokaza u konkretnom slučaju. U cilju prevazilaženja ovog problema, ili u smanjenju potrebe da se prikriveni istražitelj pojavljuje u ulozi svjedoka potrebno je da zakonodavac predvidi mogućnost da u slučaju angažovanja prikrivenog istražitelja ostale posebne mjere i radnje za kojima se ukaže potreba traju onoliko koliko traje i angažovanje prikrivenog istražitelja.

Kada je u pitanju rješenje problema zakonitosti prikupljanja dokaza od strane prikrivenog istražitelja mišljenja smo da svaka druga radnja koju prikriveni istražitelj treba da preduzme (nadzor i snimanje, ulazanje u stan i druge prostorije) za koju je u redovnim okolnostima potrebna naredba suda, takvu radnju može da preduzme isključivo na osnovu posebne naredbe suda, a ne u okviru naredbe za angažovanje prikrivenog istražitelja.

8. Literatura

- Ashworth, A., *The Criminal process: An evaluative study*, Oxford, Charendon Press, 1994.
- Anderson, E. E., *The security dilemma and covert action: The Truman years*, Published in: „International Journal of Intelligence and Counterintelligence”, Vol. 11, Issue 4, Winter, 1988.
- Babić, M., Marković I., *Krivično pravo Opština dio*, Banja Luka, 2009.
- Bejatović, S., *Krivičnoprocena pitanja novih metoda otkrivanja i istrage krivičnih dela organizovanog kriminaliteta*, Zbornik, Organizovani kriminalitet - stanje i mere zaštite, Beograd, 27-28. oktobar 2005.
- Bence Meszaros, *Infiltration to Criminal organization*, Novi Sad Faculty of Law, *Collected Papers*, 2005., p. 246.
- Bošković, M., *Organizovani kriminalitet i korupcija*, Visoka škola unutrašnjih poslova, Banja Luka, 2004.
- Vanook, J., *Going undercover, Secrets and Sound Advice officer*, 1996.
- Gross, H., *Criminal Psychology: a manual for judges, and students*, Montclair, New Jersey, Patterson Smith, 1968.
- Davies, P., *A Critical Look at Britain's Spy Machinery*, Published in: *Studies in Intelligence*, Brunel University, UK, 2006.
- Đorđević, O., *Leksikon bezbednosti*, Partizanska knjiga, Beograd, 1986.
- Jacques Shore, „Intelligence Oversight and Review in Canada”, Published in: 'International Journal of Intelligence and Counterintelligence, Vol. 19, No. 3, Fall, 2006.
- Joubert, C., *National and International aspects of Undercover policing*, The Police journal, 1995.

- Lazarević, Lj., Komentar krivičnog zakona Republike Srbije, Savremena administracija, Beograd, 2006.
- Lazin, Đ.,: Prikriveni islednik u krivičnom postupku, Pravni život broj 9/2004str. 497.
- Marinković, D., Specijalne istražne tehnike – pojam, osnovi primjene i rješenja u zakonodavstvu Crne Gore, Perjanik, Podgorica, br. 14-15, 2007.
- Matovski, N., Specijalni istražni merki vo suzbijanjeto na organiziraniot kriminalitet, komparativni pregled, Makedonska revija za kazneno pravo i kriminologija, god. 3, broj 1-2, 1996.
- Miletić, C., Prikriveni islednik kao sredstvo normativnog reagovanja protiv organizovanog kriminala, Organizovani kriminalitet, Zbornik, Policijska akademija, Beograd, 2005, str. 270-271.
- Moore, D., Kriyan, L., & Moore, E., Evaluating Intelligence: A Competency Model, Published in: 'International Journal of Intelligence and Counterintelligence, Vol. 18., No. 2., Summer, 2005.
- Pena, U., Šikman, M., Saradnja policije i tužilaštva u suzbijanju kriminaliteta, Zbornik radova „Sprečavanje i suzbijanje savremenih oblika kriminaliteta – III”, Beograd, 2008.
- Rap, B., Deep Cover, Police Intelligence Operations, Colorado 80306 USA, 1989, r. 159
- Simonović, B., Kriminalistika, Pravni fakultet u Kragujevcu, Institut za pravne i društvene nauke, Kragujevac, 2004.
- Rudner, M., Using Financial Intelligence Against the Funding of Terrorism, Published in: 'International Journal of Intelligence and Counterintelligence, Vol. 19., No. 1., Spring, 2006.
- Sačić, Željko, Suzbijanje organizovanog kriminaliteta u Republici Hrvatskoj.
- Halilović, K., Prikriveni istražitelj pravno-kriminalistički pristup, Fakultet kriminalističkih nauka, Sarajevo, 2005.
- Tatjana L., Posebnosti krivičnog postupka za organizovani kriminal, terorizam i korupciju, Novi Sad.
- Škulić, M., Komentar zakonika o krivičnom postupku, Službeni glasnik, Beograd, 2007.
- Škulić, M., Zakonsko rešenje i neka sporna pitanja, Bezbednost, časopis Ministarstva unutrašnjih poslova Republike Srbije, Beograd, 3/ 2005, str. 387.

9. Zakoni i drugi akti

- Zakon o krivičnom postupku Republike Srpske-Prečišćeni tekst („Službeni glasnik Rpublike Srpske“, broj 100/09).

- Drugostepena presuda Suda BiH u slučaju Ramić Siniša i drugi broj: X-KŽ-07/329 od 10.07.2008.
- Odluka Vrhovnog suda Republike Hrvatske KŽ-172/2001.
- Odluka Vrhovnog suda Republike Hrvatske KŽ-222/01, od 11. 04. 2001.
- UNITED NATIONS Office on Drugs and crime, EWG Special Investigative Techniques UNODC Vienna, 22-24. avgust 2005., Završne preporuke o kontrolisanim isporukama i prikrivenim operacijama.
- Priručnik za kreiranje politike prikrivenih operacija koji je donijela kancelarija za droge i kriminal pri Ujedinjenim nacijama (V, 4-5971989).

*

*

*

Velibor Bajačić

Criminal Investigation Police Directorate of the Republic of Srpska

***THE UNDERCOVER INVESTIGATOR AND ITS CONTRIBUTION TO
EFFICIENCY OF DETECTING AND EVIDENCE ABOUT THE
CRIMINAL AND THE OFFENDER***

In the use of undercover investigators, there are certain specifics and real problems that depend the effective implementation of its effective implementation. In practice, there are expressed problems such as organizational and financial nature, lack of technical equipment, lack of training of personnel and the problem of small towns where they would be easily identified by the undercover investigator. When we are talking about the undercover investigator it need to be noted that the use of this institution is burdened complexity and uncertainty, which is determined by its specific characteristics and circumstances where it is implemented. It is the most complex special investigations, the application which requires the fulfillment of the conditions most necessary for the realization of the purpose of its determination (the preservation of evidence, files and traces that indicate the commission of the crime of certain persons or members of criminal gangs and also fulfill the important conditions that guarantee confidentiality). Moreover, the implementation of this action seeks to protect the physical integrity of the person who appears as undercover investigator. Specificity and complexity of the implementation of the

undercover investigators, in addition to the many phases and activities and their connections, in particular the contributions and a large number of secret activities, participants in the implementation, both direct as well as logistics. All this clearly shows how complexity, uncertainty and the realization of every problem brings an undercover detective of the project, and why he was spontaneous and disorganized not take place in an efficient manner. In this paper we take a look at some specific features and problems that arise from the use of special investigative measures and actions of the undercover investigators.

Key words: *special investigation, undercover investigators, crime, witness, evidence.*